

HEADLINES
RADIO SHOW
TACKLING FASCINATING MODERN
CONTROVERSIES FROM
A HALACHIC PERSPECTIVE
with
DOVID LICHTENSTEIN

Empty on the inside

Shiur# 458 | Mar 2nd 2024

את הכבש האחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה
בין הערבים (כט—לט)

צריך אדם להשתדל לעבוד את השם־יתברך גם בשנות נעוריו —
בבוקר חייו, וגם לעת זקנותו — בערוב חייו. בנעוריו הריהו בריא בגופו
והוא במלוא כוחו, אבל לעומת־זה עדיין דעתו קלה ורופפת. ואילו בזקנותו
דעתו כבר מיושבת, איתנה ולמודת־נסיון, אבל כוחות גופו נחלשים
והולכים. על האדם ללמוד, איפוא, מתמיד־של־שחר, שיקבל עליו עול
מלכות־שמים בזמן ששמ־חיו מתחילה לזרות, ואל ילך שולל אחרי
הבלי העולם; ואילו מתמיד של בין־הערבים עליו ללמוד, שאפילו כאשר
שמ־חיו כבר נוטה למערב אל לו להרפות ידיו כי אם להתחזק בעבודת
השם־יתברך. (הדרש והעיון)

<https://chat.whatsapp.com/Df19celfVr8DQd7S0silpe>

רש"י שמות פרק לה פסוק כז (פרשת ויקהל)

הנשאם הביאו - אמר ר' נתן מה ראו נשיאים להתנדב בחנוכת המזבח בתחלה, ובמלאכת המשכן לא התנדבו
בתחלה, אלא כך אמרו נשיאים יתנדבו צבור מה שמתנדבין, ומה שמחסירים אנו משלימין אותו. כיון שהשלימו
צבור את הכל, שנאמר והמלאכה היתה דים, אמרו נשיאים מה עלינו לעשות, הביאו את אבני השם וגו', לכך
התנדבו בחנוכת המזבח תחלה. ולפי שנתעצלו מתחלה נחסרה אות משמם והנשאם כתיב:

שו"ת בנין ציון סימן טו

ב"ה אלטאנא, מרחשון תרכ"ג לפ"ק. להרה"ג וכו' מ"ה יצחק דוב ב"ב = במברגר = סג"ל נ"י הגאב"ד דק"ק ווירצבורג יע"א.

נשאלתי ממעכ"ת נ"י מה דעתי אם יש חשש להדפיס ספר אצל אומן נכרי שיש לו פועלים ישראלים ויש לחוש שידיפסו בשבת ועובר משום לפני עור לא תתן מכשול.

הנה ידוע מה דאמרינן בע"ז (דף ו') דמה דתניא א"ר נתן מניין שלא יושיט אדם כוס יין לנזיר ואבמ"ה לב"נ = ואבר מן החי לבני נח = ת"ל ולפני עור לא תתן מכשול שזה דוקא בקאי בתרי עברי דנהרא שאם לא יושיט לו לא יכול לחטוא וכן כתבו התוספ' שם וז"ל ולפ"ז אסור להושיט למומרים דבר איסור אף על פי שהיא שלהם כי הדבר ידוע שיאכלוהו והוא נאסר להם דכישאל גמור חשבינן לי' ומיירי בדקאי במקום שלא יוכל ליקח אם לא יושיט לו זה כדמסיק דקאי בתרי עברי דנהרא עכ"ל הרי דכתבו בפשיטות דבדלא בתרי עברי דנהרא מותר להושיט לו וליכא משום לפני עור וא"כ אין חשש לפני עור גם בנדון השאלה דודאי יש להמדפיס מלאכות הרבה שיעברו המחללי שבת בה גם אם לא יהי' להם המלאכה של ישראל אמנם מדברי התוספ' בשבת (דף ג') נראה דמכ"מ איכא איסורא דרבנן גם /בדלא/ בתרי עברי דנהרא שהקשו שם על מה דאמרינן דפשוט בעה"ב ידו לחוץ ונתן לתוך ידו של עני או שנטל מתוכה והכניס בעה"ב חייב ועני פטור דפטור ומותר קאמר הרי עובר על לפני עור ואפילו מיירי דהי' יכול ליטול גם אם לא הי' בידו הרי עכ"פ איסורא דרבנן איכא דקטן אוכל נבלות ב"ד מצווין להפרישו כש"כ גדול שלא יסייע לו ולכן תרצו דאיירי בנכרי ע"ש וכ"כ הרא"ש והר"ן שם וזה סותר לדבריהם בע"ז שנראה דס"ל דמותר לגמרי והנה כבר הביא הרמ"א ב"ד סימן קנ"א ב' דיעות בזה ביכול לקנות ממקום אחר אם מותר למכור לו וכתב ונהגו להקל כסברא ראשונה וכל בעל נפש יחמיר לעצמו והש"ך שם חולק על הרמ"א וכתב דב' הדיעות לא פליגי אלא שיש חילוק בין ישראל לנכרי ומומר דישראל צריך להפרישו ולכן אסור מדרבנן ומזה איירי התוספ' בשבת אבל נכרי ומומר א"צ להפרישו ולכן כתבו בע"ז דמותר והביא רא' לזה דהרא"ש ורבינו ירוחם כתבו כדברי התוספ' דשבת ובע"ז וא"כ יהיו דבריהם סותרים זא"ז אלא ודאי החילוק כדפירש בין ישראל לנכרי ומומר עכ"ד ולענ"ד קשה למה אין במומר ג"כ מצו' להפרישו כמו בישראל הרי ישראל גמור הוא כמו שכתבו התוספ' שם בע"ז ושוב מצאתי שגם בשו"ת חות יאיר סימן קפ"ה הקשה על הש"ך כן דמאין לו לומר שאם הי' בידנו וכחנו להפרישו שלא נהי' מחוייב לעשות כן ולענ"ד יש ליישב סתירת התוספ' והרא"ש בדרך אחר דדוקא להושיט להעובר האיסור טרם יעשה האיסור בזה יש חילוק אם יכול מעצמו להביא לו האיסור או לא שאם יכול להביא לו האיסור גם בלא שיושיט לו אז אפילו מדרבנן מותר אבל אם בשעה שעושה האיסור יכול להפרישו ע"י שלא יושיט לו זה ודאי אסור מדרבנן שאסור לסייע ידי עוברי עבירה כדאמרינן בע"ז (דף נ"ה) ישראל שהוא עושה בטומאה לא דורכין ולא בוצרין עמו אבל מוליכין עמו חביות לגת ומביאין עמו מן הגת ע"ש הרי דבשעת עבירה עצמו כשדורך בטומאה אסור לסייעו ואפילו בשנטמא היין כבר דאסור לסייע

ידי עוברי עבירה אפילו כבר התחיל בעבירה אבל מכ"מ מוליכין עמו חבית לגת אף שבזה מושיט לו החבית שיתן בו היין ומסייע לו לעשות בטומאה דאין אסור רק לסייע לו בשעת עבירה עצמו ולכן שם בשבת דהעובר עבירה נוטל מידו ונותן לתוכו ואם לא יושיט לו ידו לא יעשה העבירה בזה כתבו התוספ' דאסור מדרבנן דמחוייב להפרישו ולא לסייעו בשעת העבירה אבל בע"ז דאיירי במושיט למומרים דבר איסור שיודע שיאכל אותו בזה כתבו דאם יכול ליקח מעצמו אין כאן איסור דלפני עור כיון דשם לא מסייע להעברין בשעה שעושה העבירה ולכן דוקא להושיט לו כה"ג מותר אבל ליתן למומר דבר איסור לתוך פיו אף על פי שיכול ליקח גם מעצמו אפשר שבאמת אסור וכן כתב גם המג"א סי' קס"ג ס"ק ב' על מה שכתב הרמ"א ואסור להאכיל למי שלא נטל ידיו משום לפני עור לא תתן מכשול וז"ל נ"ל דוקא כשנתן לו משלו אבל אם הפרוסה של האוכל רק שהוא מושיטו לו שרי דהא אם לא הי' מושיט לו נוטלו ממילא אא"כ קאי בתרי עברי דנהרא כדאיתא בע"ז פ"ק ועמשכ' /ועמשכ' / סי' שמ"ז ואפשר דמכ"מ איכא מסייע ידי עוברי עבירה ועיין בתוספ' גטין דף ס"א ובע"ז דף צ"ה עכ"ל והמחצית השקל תמה עליו למה כתב בלשון ואפשר הרי מבואר כן בסימן שמ"ז דלכך פטור אבל אסור משום דמסייע ידי עוברי עבירה ולענ"ד ספק המג"א הוא דלא דמי לגמרי להך דשבת דשם מסייע בשעת עבירה עצמו בשעה שעוקר ומניח אבל הכא כשנותן לתוך פיו עוד לא התחילה העבירה אלא כשאוכל ולכן גם בנותן האיסור לתוך פיו של מומר עוד יש לספק אם מקרי מסייע ידי עוברי עבירה בשעת עבירה וממה שכתב הרא"ש הלכך אסור להושיט למומרים דבר איסור לפיהן שלהן היכא דקאי בתרי עברי דנהרא עכ"ל נראה שדעתו דאפילו בנותן לתוך פיו לא אסור בלא קאי בתרי עברי דנהרא אבל קודם שמתחיל העבירה כגון להביא לו הדבר איסור י"ל שמותר לגמרי אפילו בישראל בשיכול להביא לו בעצמו וא"ל הרי הרא"ש למד כן ממה דקטן אוכל נבילות ב"ד מצווין להפרישו כש"כ שלא יסייע לגדול והלא בקטן אסור להושיט לו אפילו קודם שעת העבירה כדאמרין בשבת ס"פ ט' דאסור ליתן לקטן חגב טמא חי לשחוק בו שמא ימות ויאכלנו שאני התם דאם לא יתן לו לא יבא הקטן לידי אכילה ודמי לקאי בתרי עברי דנהרא דאפילו להושיט קודם שעת עבירה אסור והטעם דהוי כמאכילו בידים כמש"כ המג"א סי' שמ"ג וא"כ כש"כ שלא יסייע לגדול בשעת עבירה אבל להושיט לו קודם שעת עבירה בלא קאי בתרי עברי נהרא י"ל דמותר לגמרי גם בישראל ודלא כש"ך. וראיתי בספר יד מלאכי סימן שס"א שהקשה על הכלל דליכא משום לפני עור אלא היכא דקאי בתרי עברי דנהרא ממה דאמרין נדרים (דף ס"ב) רב אשי הוי לי' ההוא אבא זבני' לבי נורא א"ל רבינא והאיכא ולפני עור לא תתן מכשול א"ל רוב עצים להסקה נתנו ע"כ והרי שם מסתמא מצאו העע"ז =העובדי עבודה זרה= עוד עצים אחרים חוץ מיער של רב אשי ואעפ"כ פריך והאיכא משום ולפני עור ותירץ בספר הנ"ל על פי מה שכתבו התוספ' בשבת דאפילו היכא דליכא משום ולפני עור מכ"מ איסורא דרבנן איכא ולכן הקשה רבינא שפיר על רב אשי והנה לפי מה שכתבתי דהתוספ' לא כתבו כן אלא אם בשעת העבירה עצמה מסייע לא שייך תירוץ זה שהרי שם הי' קודם זמן העבירה אמנם גם לפי מה שיישב הש"ך סתירת התוספ' והרא"ש לחלק בין ישראל לעכו"ם לא שייך תירוץ היד מלאכי שהרי שם לעכו"ם מכר היער ואעפ"כ פריך והאיכא משום לפני עור אכן לא ידעתי למה פשיטא לי' להרב ז"ל דבהך דרב אשי לא הי' מכעין תרי עברי דנהרא שהרי לא עצים אחדים מכר להם אלא כל היער וזה אינו מצוי כ"כ לקנות ודלמא ידע רבינא שאם לא מכר להם לא מצאו לקנות אחר ולכן פריך האיכא לפני עור. שוב ראיתי בריטב"א בע"ז שם וז"ל

והא דנזיר ואמ"ה =ואבר מן החי= שאנו חוששין לתקלה כל היכא דמצי למיעבד איסור שלא על ידינו ליתא משום לפני עור ואף על פי שאפשר שהוא מרבה באיסור על ידינו לא חיישינן אבל מכל מקום אי תבע ליי בפירוש לאיסורא נהי דמשום לפני עור ליכא אכתי איסורא במלתא משום מסייע ידי עוברי עבירה כל שאנו גורמין לו לעשות איסור או להרבות באיסור וכדקיימא לן שאין מסייעין ידי ישראל בשביעית ואפילו לומר להם החזקו אסור ולא עוד אלא שאנו חייבין למחות בידו דכל ישראל ערבין זה לזה וכ"ש שאסור להם לגרום להם לעשות שום איסור או להרבות באיסור כלל וכדאמרין בפ' שנים אוחזין דאלת"ה אנן חיותא לרועה היכי מסרינן וכדפרישנא התם עכ"ל ומדברים האלה למדנו עוד יישוב אחר לסתירת התוספ' דהיכי שלא יעשה ודאי איסור על ידינו ליכא משום ולפני עור אם אפשר לו לעשות איסור שלא על ידינו אבל בתבע בפירוש לאיסורא אסור גם בכה"ג משום מסייע ידי עוברי עבירה ולכן שם בשבת שנותן בידו או נוטל מידו אין לך ודאי איסור גדול מזה שם אסור אבל ליתן למומר נבלות בידו כל שאינו תבע בפירוש לאכול לעצמו מותר וזה קרוב להחילוק שכתבנו בין מסייע קודם עשיית האיסור למסייע בשעת עבירה עצמה. והנה כפי הנראה מדברי הריטב"א כיון דאוסר ליתן לו בידו כשתבע בפירוש לאיסורא כש"כ שאסור ליתן לתוך פיו ולפ"ז חולק על הרא"ש הנ"ל שנראה מדבריו שמתיר ליתן לתוך פי המומר דבר איסור היכא דלא קאי בתרי עברי דנהרא אכן איתא בירושלמי ר"פ ג' דדמאי בשם רבי יוחנן רופא חבר שהי' מאכיל לחולה ע"ה נותן לתוך ידו ואינו נותן לתוך פיו בדמאי אבל בודאי אפילו לתוך ידו אסור עכ"ל (ונ"ל שזהו הירושלמי שרמז עליו המג"א סי' שמ"ז ומה שכתוב שם רפ"ג דפיה צ"ל דדמאי) הרי שהירושלמי חילק בין ליתן לתוך ידו לנותן לתוך פיו ואף על גב דאיירי בקאי בתרי עברי דנהרא מדאסר בודאי ליתן ידו ומה שהתיר בדמאי משום דבדמאי הקילו עכ"ז יש ללמוד כמו דבדמאי אף על גב דלתוך ידו מותר מכ"מ לתוך פיו אסור דה"ל מאכיל בידים כמו כן באיסור דאורייתא היכי דלא קאי בתרי עברי דנהרא אף על גב דליתן לתוך ידו מותר מכ"מ ליתן לתוך פיו אסור. והיוצא מכל זה להלכה דליתן ולהושיט איסור למי שאינו יכול להביא לו בעצמו מדאורייתא משום ולפני עור לא תתן מכשול אבל היכי דמצי להביא לעצמו אף על פי שאפשר שעל ידי שמושיט לו מרבה באיסור מותר אפילו מדרבנן אכן לסייע לו בשעת עבירה או היכא דתבע הדבר בפירוש לאיסור או ליתן לתוך פיו אסור אפילו באיסור דרבנן אפילו אם בעצמו הי' יכול להביא האיסור ובכל זה אין חילוק בין ישראל למומר. ולפ"ז בנדון השאלה להדפיס אצל מדפיס נכרי שיש לו פועלים ישראלים שעושים מלאכה בשבת ודאי אין חשש כיון שאפשר להם לעשות מלאכה בלא שיתן להם וגם אין שואלין בפירוש לעשות מלאכה בשבת דבכזה אפילו לעשות מלאכה ע"י נכרי יהי' אסור ולכן אין חשש איסור בזה. והנה לכאורה עוד יש טעם שאין בזה משום לפני עור כיון דהוא אינו מושיט המלאכה לישראל אלא לנכרי וא"כ הוי לפני דלפני דלא חיישינן כדאמרין בע"ז (דף י"ד ע"א) ואף על גב דלישראל חשוד מוזהר גם אלפני דלפני כמש"כ התוספ' שם /ע"ז/ (דף ט"ו ע"ב) ד"ה לנכרי מכ"מ הכא דנותן המלאכה לנכרי לא מוזהר אלפני דלפני אכן באמת ז"א =זה אינו= דכל היכי שיש חשש שיבא ישראל לידי מכשול איסור מוזהר גם בזה כמו שכתב הרא"ש שם מהא דפסחים (דף מ') גבי ארבא דטבעא בחשתא דאסור לזבוני לנכרי דלמא הדר ומזבנא לישראל ע"ש ולכן מטעם לפני דלפני אין להתיר אבל מכ"מ אין חשש מטעמא דכתבנו דאין בזה משום לפני עור ולא משום מסייע בשעת עבירה כנלענ"ד: הקטן יעקב.

תלמוד בבלי מסכת סוטה דף כב עמוד א

והאמר רבי יוחנן: למדנו יראת חטא מבתולה, וקיבול שכר מאלמנה; יראת חטא מבתולה, דר' יוחנן שמעה לה היא בתולה דנפלה אאפה, וקאמרה: רבש"ע, בראת גן עדן ובראת גיהנם, בראת צדיקים ובראת רשעים, יהי רצון מלפניך שלא יכשלו בי בני אדם.

חדושי אגדות [ספרי המהר"ל] מסכת סוטה דף כב עמוד א

יראת חטא מבתולה וכו'. פי' שהבתולה מוכנת ליראת חטא, לפי שאין לה הרהור כמו האיש, לכך מוכנת אל יראת חטא, ולאפוקי האיש אינו מוכן אל יראת חטא כ"כ. וכן קבול שכר מאלמנה, שהאלמנה אוהבת לעשות המצוה, כמו שהאשה בטבע נבראת מוכנת לעבוד את אישה ולשמוע אל קול אישה, כך היא אוהבת לשמוע אל הש"י ולעבוד ביראה, ולכך אמר כי למדנו קבול שכר מאלמנה, ודוקא אמר מבתולה והאלמנ', כי כאשר יש לה בעל, דרך האשה להיות נמשכת אחר בעלה בכל דבר, וא"כ הבתולה מוכנת ליראת השם והאלמנה מוכנת לעבוד את בוראה. ומוקי לה כמו בת יוחני רטיבא, פירוש דמ"מ נמצא בה ג"כ שאין לבם לשמים, ומראים כך לבריות כאלו הם חסידים, שכך דרך האשה מפני חולשת דעתם אין בהם יראת שמים והא והא איתא בהם.

רש"י פרשת כי תשא פרק ל פסוק כג

וקנמן בשם. לפי שהקנמן קליפת עץ הוא, יש שהוא טוב ויש בו ריח טוב וטעם, ויש שאינו אלא כעץ, לכך הוצרך לומר קנמן בשם מן הטוב.

אלשיך פרשת כי תשא

ויהי כאשר קרב אל המחנה וירא את העגל ומחלת ויחר אף משה וישלך מידו את הלחת וישבר אתם תחת ההר. הורה כי אין האדם מתפעל אף אם ידע הרעה, עד אם יראנה בעיניו. וזהו כי הקדוש ברוך הוא הגיד למשה וגם הוא שמע על ידי יהושע ולא נגע עד לבו עד ראה את העגל. ואז ויחר אפו כו'. עוד אפשר הורה, כי כאשר עיקר עבודת שמים היא העשותה בשמחה ובטוב לבב, שנאמר (דברים כח מז) תחת אשר לא עבדת כו', כן בעוברי רצונו יתברך החוטא ומתעצב יש לו תקוה לשוב ליתקן, אך השמח בעונו אבדה תקותו ח"ו. על כן כאשר הוגד לו מפי הגבורה לא הוגד לו היותם שמחים ובלתי מתחרטים על עונם, ועל כן לא חרה אפו מאד. אך בראות העגל ומחולות שהיו שמחים לאידם, אז ויחר אף משה כו' וישבר כו':

ספר שפת אמת - פרשת ויקהל - שנת [תרמ"ב]

בפסוק כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה'. פי' להביא עם כל הנדיבות שבו. להניח כל הרצון שבלב בזאת הנדבה. וגם הפי' שע"י נדבה זאת יביאו את כל נדבות לבם כי נדבת המשכן היה תיקון לכל הרצונות. שבאמצעות זאת הנדבה יביאו את כל נדבות לבם כנ"ל: